

سومین گردهمایی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی

غلامعلی حدادعادل رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی و رئیس بنیاد دایرةالمعارف اسلامی با عنوان «زبان فارسی: بیم‌ها و امیدها» از دیگر برنامه‌های مراسم گشایش سومین گردهمایی انجمن بود.

در مراسم افتتاحیه علاوه بر سخنرانان چهره‌هایی چون عباسعلی وفایی، علی اشرف صادقی، علی رواقی، محمدجعفر یاحقی، حسن ذوالفقاری، ابراهیم خدایار و کاووس حسن‌لی، حضور داشتند. این مراسم با ارائه مقالاتی از استادانی چون سیدمهدی نوریان، احمد رضی، قدمعلی سرامی، بهرام طوسی، اکبر ایرانی، احمد فروزانفر، فاروق صفی‌زاده، بهمن نزهت و محمدرضا نصرآصفهانی ادامه می‌یافت.

به گزارش فارس، پیام محمدحسین صفار هرنندی در سومین گردهمایی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی توسط عباسعلی وفایی دبیر شورای گسترش زبان و ادب فارسی و رئیس مرکز گسترش زبان و ادب فارسی قرائت شد. در این پیام آمده است: زبان شیرین و شکرین فارسی از دیرباز به داشتن ویژگی‌های ساختی، زبانی و موسیقایی در خور و بهره‌مندی از مفاهیم بلند انسانی، اخلاقی و معنوی مشتهر بوده است؛ این ویژگی‌ها بیانگر ذوق سلیم و هنری ایرانیانی است که در ظرف زبان، هنر بالنده خود را متجلی کرده و صورت زیبا را با متن و محتوایی همسو با آن پیوند داده‌اند. اگر زبان و ادب هر ملتی نماینده هویت تاریخی و ملی باشد، چه نیکو، زبان و ادب فارسی نقش زیبایی از بالندگی و قدمت اندیشه ایرانی را تصویر کرده است و اینچنین است که ادبیات فارسی در آسمان شاهکارهای ملل چون مهری تابان می‌درخشد و چه بسیار عاشقان از این نور رهنمون و انسان‌ساز بهره می‌یابند. صفار هرنندی در ادامه افزوده است: روزگاری این زبان فخیم، ساحت گیتی را درنوردیده و اندیشه‌های عالمان و دانشمندان خود را به مشتاقان عرضه می‌داشته است، نام‌هایی که بی‌شک با تاریخ همراه بوده و خواهد بود. چه بسیار است آثار به جا مانده از شاعران بزرگ این مرز و بوم یا حکیمان و عالمان این دیار که در ایران و خارج از مرزها، آبشخورهای فراوانی برای تشنگان این عرصه فراهم کرده است؛ توجه و پرداختن به آنان

سومین گردهمایی سراسری انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ۶ شهریور با سخنان مهدی محقق در بنیاد ایران‌شناسی در تهران آغاز به کار کرد.

دکتر محقق در این مراسم گفت: از اهداف این گردهمایی می‌توان به «آشنایی استادان و پژوهشگران با تحقیقات جدید در گستره زبان و ادب فارسی»، «تعامل و گفت‌وگوی استادان زبان فارسی در عرصه‌های پژوهشی زبان فارسی»، «تشویق و ترغیب پژوهشگران جوان به انجام تحقیقات علمی» و «پرداختن به زبان فارسی به مثابه یکی از مؤلفه‌های مهم وحدت ملی و یکپارچگی ایران» اشاره کرد. وی تصریح کرد: از محورهای مورد بحث در این همایش نیز می‌توان به «نقش زبان و ادب فارسی در وحدت ملی ایران»، «سبک‌شناسی تاریخ ادبیات و شیوه‌های نقد ادبی»، «دستور، زبان‌شناسی و تاریخ زبان فارسی»، «ادبیات تطبیقی و موضوعات میان‌رشته‌ای»، «انواع ادبی» (حماسی، غنایی، عرفانی، تمثیلی، تعلیمی و...)، «ادبیات معاصر» (نظم و نثر)، «نقد و تحلیل عناصر هنری و زیبایی‌شناسی زبان و ادب فارسی»، «ادبیات کودک و نوجوان»، «تحقیقات ایران‌شناسی»، «کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی زبان و ادبیات فارسی» اشاره نمود. این نشست دو روزه با همکاری انجمن ترویج زبان و ادب فارسی، بنیاد ایران‌شناسی، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی و قطب علمی عرفان اسلامی دانشگاه اصفهان در محل بنیاد ایران‌شناسی برگزار شد. در مراسم افتتاحیه این گردهمایی علاوه بر حضور زبان‌آموزان خارجی که به ایران سفر کرده‌اند، بسیاری از استادان و اعضای فرهنگستان زبان و ادب فارسی دیده می‌شدند. همچنین در مراسم آغاز به کار سومین گردهمایی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی پیام محمدمهدی زاهدی، وزیر علوم تحقیقات و فناوری و همچنین محمدحسین صفار هرنندی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی قرائت شد. سخنرانی حسن حبیبی رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی و نیز رئیس بنیاد ایران‌شناسی تحت عنوان «سیری در واژه‌گزینی در فرهنگستان زبان و ادب فارسی» و همچنین سخنرانی

این زبان و ادب دیرپای و با عظمت، از آسیب‌ها در امان ماند و راه تعالی خود را چون گذشته بپوید. در پایان توفیق روزافزون همکاران عرصه فرهنگ و ادب را از خداوند بزرگ درخواست می‌کنم.

به گزارش فارس حسن حبیبی رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی و رئیس بنیاد ایران‌شناسی نیز در مراسم افتتاحیه سومین گردهمایی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی به سخنرانی با عنوان «سیری در واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی» پرداخت.

حبیبی در پاسخ به انتقاد برخی که معتقدند فرهنگستان درباره واژه‌های مصوب اطلاع‌رسانی مناسبی نمی‌کند، گفت: ما هر بار واژگان مصوب را در سه تا پنج هزار نسخه زیر چاپ می‌بریم و چندین بار این کتاب‌ها را منتشر می‌کنیم. هر کس در نمایشگاه کتاب، سراغ این کتاب‌ها را بگیرد به راحتی به آن دسترسی می‌یابد. چرا فرهیختگان این موضوعات را نمی‌دانند؟ کم‌کاری و نرفتن سراغ این واژه‌ها دردی است که درمانش با فرهنگستان نیست. دکتر حبیبی گفت: فرهنگستان اول گاهی برخلاف میلش دستوری عمل می‌کرد و عربی‌ستیز بود. فرهنگستان دوم گاهی برخلاف میلش دستوری عمل می‌کرد و عربی‌ستیز بود. فرهنگستان فعلی نه دستوری عمل می‌کند؛ نه عربی‌ستیز و نه غربی‌ستیز است. رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی بار دیگر به شوخی‌هایی که درباره واژه‌های مصوب فرهنگستان می‌شود انتقاد کرد و گفت: ما مردم شوخ‌طبعی داریم ولی با برخی مراکز و برخی کارها نباید شوخی کرد؛ چرا که این شوخی‌ها یا هجو است و یا با غرض انجام می‌شود. نمی‌گوییم از فرهنگستان انتقاد نشود، ولی برخی دیدگاه‌های شخصی خود را با عملکرد فرهنگستان یکی می‌گیرند. مثلاً گاهی شنیده‌ام که می‌گویند فرهنگستان به جای واژه «پیتزا» کلمه «کش لقمه» را وضع کرده است. این یک شوخی است که شخصی می‌سازد و ممکن است برای دیگران تعریف کند. اما نباید این شوخی را به فرهنگستان نسبت داد. حبیبی خاطر نشان کرد: واژگانی که در فرهنگستان وضع می‌شود محصول کار یک گروه است؛ افرادی مثل آقای نجفی یا مرادی کرمانی یا مجتبیایی. همین کسانی که با فرهنگستان شوخی می‌کنند تک‌تک این افراد را بیرون از مجموعه فرهنگستان به عرش می‌برند، ولی همه انتقادها و شوخی‌ها روی مجموعه فرهنگستان است.

وی در سخنان خود به فعالیت‌های گروه واژه‌گزینی فرهنگستان و روند تصویب یک واژه اشاره و تصریح کرد: واژه‌ها در گروه واژه‌گزینی مطرح و انتخاب می‌شوند. از جمله واژگانی که به تصویب رسیده است «سوسبید» بود که «یارانه» به جای آن انتخاب شد. واژه «کالابگ» به جای «کوپن»

در دنیای امروز که اشتلیم‌های صوری و تزویری متمدن نمایان باطن‌سوز ظاهر‌نما که ساحت معنویت را آلوده کرده است، می‌تواند رخسار غبارآلوده وجدان و معنویت را دگرباره به سوی صفا و صمیمیت که ریشه در سرشت و جوهر خدادادی آدمی دارد، سوق دهد. در ادامه این پیام چنین آمده است: امروز زبان و ادب از سوی جاه‌طلبان جهان‌خوار به ابزاری برای ابلاغ فرهنگ و رسم و آیین و وسیله‌ای برای جذب و جلب اندیشه‌های جوانان و نوجوانان به فرهنگ‌های غیربومی تبدیل شده است، توجه به این مهم و هوشیاری در این عرصه، رسالت همه آنانی است که پاسدار جان نثار فرهنگ تاریخی و تاریخ فرهنگی خویشند؛ به ویژه فرهنگی که ریشه‌های اسلامی، انسانی و قرآنی آن، سرآمدی جانانه‌ای در برابر فرهنگ‌ها دارد و چه کسانی از استادان زبان و ادب فارسی شایسته‌تر؛ که با حضور عالمانه در عرصه‌های ادبی جهانی، همایش‌های بین‌المللی و تألیف کتاب‌هایی در خور عرضه در عرصه گیتی، بتوانند این شایستگی تاریخی را به نسل امروز بشر بنمایند و در آموزه‌های زبانی نیز با وقوف به راه‌های ناپیدای القای فرهنگی از منافذ زبانی، راه‌های سد آن را گوشزد کنند تا این فرهنگ و ادب - که میراث گران‌سنگ پیشینیان فرهنگ‌پرور این دیار بوده است - تالو دل‌انگیز خود را داشته باشد. استادان محترم زبان و ادب فارسی، امروز بحث ترجمه و نقد و تحلیل و پرداخت به موضوعات ادبی، ضمن داشتن محاسنی که بر هیچ کس پوشیده نیست، دغدغه‌هایی نیز به همراه دارد؛ اگر به این نگرانی‌ها توجه نشود بی‌شک، ناآگاهانه از درخشش این فرهنگ کاسته‌ایم. بحث ترجمه آثار از دیگر زبان‌ها که فرهنگ و اندیشه خاصی را تزریق می‌کنند و پرداخت به مباحث جدید نقد، رمان، سبک و دیگر مقوله‌ها، هوشیاری خاصی را می‌طلبد تا ضمن گریز از امور نامرئی نهاده، این موانع نیز از مسیر تعالی نسل امروز برداشته شود، این همه تنها با استفاده از تأمل و تدبیر استادان فرهیخته زبان و ادب فارسی ممکن و میسر می‌شود.

وزیر ارشاد شعار گذر از ادبیات کلاسیک - که نماینده عناصر بالندگی فرهنگی، تاریخی و شهرت جهانی ایران و ایرانی است - یا پرداختن به موضوعاتی که ادب این سرزمین را تضعیف می‌کند و در مقابل، برتری دیگران را به رخ می‌نماید، خطای بزرگی دانست و تصریح کرد: بی‌شک آیندگان آن را نخواهند بخشید؛ از این منظر، استادان متعهد زبان و ادب فارسی را برای تدبیری بایسته در این عرصه دعوت می‌نمایم. وی در پایان پیام خود به سومین گردهمایی ترویج زبان و ادب فارسی ضمن تحسین برگزار کنندگان این همایش و قدردانی از آنها، گفت: پرداختن به موضوع «بایدها و نبایدها در ادب فارسی» را برای بالندگی بیشتر پیشنهاد می‌کنم تا

نیز وارد متون درسی شد و رواج عام یافت. حبیبی اظهار داشت: این خود مردمند که باید معادل‌هایی برای واژگان بیگانه انتخاب کنند و یا پیشنهاد دهند و روا نیست فقط به واژگانی که فرهنگستان انتخاب می‌کند، اعتراض کنند. مدتی گفتند اصلاً فرهنگستان واژه پیشنهاد ندهد. دو سال فرهنگستان به این خواسته رضا داد که به نظرم خسارت دید؛ اما در دو سال گذشته باز هم روند پیشنهاد واژه از سوی فرهنگستان ادامه یافت.

وی با بیان اینکه اگر واژگان علمی زیاد شود باید نگران شد، عنوان کرد: چه فرهنگستان بخواهد چه نخواهد با بسیاری از نهادها مواجه است. اگر ما به جای BRT کلمه اتوبوس تندرو را بلافاصله وضع نمی‌کردیم، دیگر نمی‌توانستیم جلوی آن را بگیریم. اگر به جای SMS کلمه پیامک را تصویب نمی‌کردیم، نمی‌توانستیم جلوی آن را بگیریم. الان تقریباً جلوی این واژگان گرفته شده و حتی یک فیلم با عنوان «پیامک از دیار باقی» نیز ساخته شده است. رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی بیان داشت: ما وظیفه‌مان را انجام می‌دهیم و به گمرکچی زبان تبدیل شده‌ایم یعنی در مرز می‌خواهیم جلوی ورود قاچاق زبان را بگیریم. شما ببینید چقدر کوشش می‌شود که فرهنگستان را دست بیندازند و با آن شوخی کنند. در حالی که شوخی با فرهنگستان خیلی درست نیست.

حبیبی به کارهایی که در بحث محتوایی اصول واژه‌گزینی انجام شده است، اشاره و عنوان کرد: من نمی‌خواهم برای خودم افتخار جمع کنم ولی همین ۹ اصلی که در فرهنگستان به تصویب رسیده است و همه سیاستگذاری‌های ما را در برمی‌گیرد، جزو افتخاراتی است که طی سال‌های گذشته انجام شده است و قبل از آن وجود نداشت. این اصول از سال ۷۶ تا ۸۶ در مدت ده سال، از صدر تا ذیل فرهنگستان، شامل گروه‌های تخصصی تا شورای فرهنگستان، اجرا شد. وی یکی از مشکلات معادل‌یابی برای واژگان را چندرشته‌ای بودن آن واژه توصیف کرد و گفت: یک واژه لزوماً در یک رشته به کار نمی‌رود. اگر در شش گروه تخصصی بخواهیم شش معادل برای آن وضع کنیم، این زبان علم نیست و خود، تشتت ایجاد می‌کند. البته برای برخی از آنها هم نمی‌توان صرفاً یک معادل وضع کرد. رئیس بنیاد ایران‌شناسی حس مالکیت ایرانی‌ها را پررنگ عنوان کرد و افزود: چهار دیواری اختیاری ما ایرانی‌ها زیاد است. مثلاً یک استاد فیزیک می‌گوید این کلمه متعلق به علم فیزیک است و در قبال آن، استاد شیمی هم مدعی است که همان کلمه به علم شیمی اختصاص دارد و این دعوای مالکیت پدید می‌آورد؛ درست مثل همان دعوای روستایی‌ها بر سر آب. در اینجا باید یک کدخدانمشی انجام شود که در فرهنگستان این کدخدا همان شورای

هماهنگی است.

حبیبی درباره گنج‌واژه فرهنگستان گفت: در سال ۷۴ طبق توافقی که بین فرهنگستان و کتابخانه ملی انجام شد، کلیه کتاب‌هایی که از زبان غیرفارسی به فارسی ترجمه شده و دارای واژه‌نامه بود، را استخراج کردیم و به تعهد اخلاقی می‌توانم بگویم ۹۰ درصد این کتاب‌ها را دیدیم. یک دستگاه فتوکپی با خودمان به کتابخانه ملی بردیم که مزاحم مطالعه کسی نشویم. سپس از کارمندان کتابخانه ملی خواستیم که وقتی کارشان تمام شد به صورت کامل روی استخراج این واژگان کار کنند. در نتیجه با بررسی همه این کتاب‌ها یک گردگیری هم در مورد کتاب‌های کتابخانه ملی انجام شد. یک منبع ما همین گنج‌واژه است و منبع دیگر واژگانی که استادان ما در گروه‌های تخصصی رصد می‌کنند.

وی از دو برابر شدن اعضای شورای فرهنگستان و همچنین تعداد جلسات این شورا خبر داد و گفت: در جلسات فرهنگستان برای تصویب واژگان، جلسه‌ای داشتیم که ۳۰ ثانیه طول کشیده؛ جلسه‌ای داشتیم که دو تا سه دقیقه به طول انجامیده و جلسه‌ای هم داشتیم که بعد از دو ساعت حتی یک واژه هم تصویب نشده است؛ پس این نشان می‌دهد که واژه‌گزینی ما بلبشویی نبوده و این را به قید قسم می‌گویم.

حسن حبیبی از کار میدانی روی چهارهزار کلمه سخن گفت و تصریح کرد: ۹۵ درصد واژگان در گروه‌های تخصصی تصویب می‌شود چرا که استادان گروه‌های تخصصی عالم این کار هستند. آنچه که به شورای واژه‌گزینی فرهنگستان می‌آید حداکثر دو درصد رد می‌شود.

وی درباره واژه‌های مصوب فرهنگستان عنوان کرد: از دفتر اول به بعد همه واژه‌ها آزمایشی است و مدت آزمایشی را هم شورای عالی فرهنگستان بین ۳ تا ۵ سال تعیین می‌کند. رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی اذعان کرد: ده سال از تدوین اصول و ضوابط واژه‌گزینی می‌گذرد. اخیراً گروهی خارج از تهران چند روز درباره تغییراتی که باید روی این اصول یا ضوابط انجام شود کار کرده‌اند و هم اکنون این ضوابط به تصویب رسیده است.

حسن حبیبی با ذکر آماری از تصویب واژگان در سال‌های گذشته عنوان کرد: تاکنون بیش از ۱۴ هزار و ۸۰۰ واژه در فرهنگستان به تصویب رسیده است که با تجدید در اصول و ضوابط واژه‌گزینی پیش‌بینی می‌کنیم سالانه ۸ تا ۹ هزار واژه جدید را تصویب کنیم بی‌آنکه ذره‌ای از دقت ما کاسته شود. به گفته حسن حبیبی فرهنگستان در حال حاضر قدرت تشکیل چهار شورای دیگر را دارد که یکی از این شوراها را تشکیل داده و در آن از افراد تازه نفسی استفاده می‌کند.